

Tikėti ir švęsti

Taigi prireikė ne vieno šimtmečio, kol Bažnyčia suprato, kad tarp jos atliekamų apeigų išsiskiria septynios, kurios tikraja to žodžio prasme yra sakramentai. Tačiau šis septynetas nėra kažkoks atsitiktinumas. Jis reiškia malonės visumą ir pilnatvę, kuria gali būti apdovanotas sakramentus praktikuojantis žmogus. Sakramentai apima visus pagrindinius žmogaus gyvenimo etapus: gimimą (Krikštas), brendimą (Sutvirtinimas), kasdienybę (Eucharistija), meilę kitam žmogui ir vaisingumą (Santuoka), nesėkmes ir klaidas (Sutaikinimas), tarnystę Dievui ir žmonėms (Šventimai), ligas ir mirtį (Ligonių patepimas)¹. Visomis šiomis reikšmingomis mūsų egzistencijos akimirkomis esame stiprinami malonės, kuri kyla iš Dievo artumos.

Šalia jų vertėtų paminėti dar ir kitas apeigas, kurios pašventina žmogaus gyvenimą, jo aplinką, gyvenamąjį ir medžiaginį pasaulį. Kalbama apie sakramentalijas, kurių poveikis krikščioniui yra panašus į sakramentų². Per jas pasaulį, taip pat ir mus, įvairiais būdais pasiekia malonė. Kaip jau minėta, Bažnyčios pradžioje teologai nelabai skyrė sakramentus nuo sakramentalijų. Tačiau ilgainiui įsitvirtino požiūris, kad sakramentus įsteigė Kristus, o sakramentalijos buvo įvestos Bažnyčios. Priimdamas sakramentus krikščionis tiesiogiai susitinka Jėzų ir patiria Atpirkimo slėpinį, o per sakramentalijas jis gauna malones Bažnyčios maldos, kuri vyksta Jėzaus vardu, užtarimu. Šiuo atveju mus užtaria savo malda Bažnyčia, parengdama mus sakramentų priėmimui. Sakramentalijų yra labai įvairių: tai liturginiai objektai – kryžiai, ikonos, šventųjų relikvijos, altoriai, maldai skirti daiktai – rožiniai ar šventintas vanduo; tai – asmenų pasišventimo apeigos – vienuolių, mergelių, tretininkų įžadai; užtarimo malda, egzorcizmai, tėvų palaiminimas vaikams, daiktų – namų, automobilių pašventinimas. Sakramentalijų sąrašas yra ilgas, čia neįmanoma visų išvardyti ir kiekvienos atskirai aptarti. Svarbu suprasti, kad sakramentalijos yra Jėzaus Kristaus vardu Bažnyčios atliekami pašventinimai ir palaiminimai. Jas ignoruoti reikštų atsukti nugarą maloningam Dievo veikimui, tačiau manyti, kad, laikydamas namuose šv. Agotos duonos gabalėlį, tikrai niekada nepatirsi jokios nelaimės, yra prietarai. Akivaizdu, jog sakramentalijų poveikiui didelę reikšmę turi mūsų tikėjimas, nes patys savaime pašventinti daiktai, palaiminimai nėra veiksmingi.

Apie sakramentus Vatikano II Susirinkimas moko: „Jie skirti žmonėms šventinti, Kristaus kūnui ugdyti, pagaliau Dievui garbinti; būdami ženklai, jie kartu ir moko. Jie ne tik yra pagrįsti tikėjimu, bet tą tikėjimą žodžiais ir daiktų bei veikslių kalba gaivina, stiprina, išreiškia, todėl vadinami tikėjimo sakramentais.“³ Jau matėme, kaip sakramentai pašventina mūsų gyvenimą, visus jo etapus. Tačiau jie be paliovos teikia malones visai Bažnyčiai. Per juos Bažnyčia pasipildo naujais nariais, juos įveda į krikščionybę. Kalbama apie tris įkrikščioninimo sakramentus – Krikštą, Sutvirtinimą ir Eucharistiją. Dviem gydymo sakramentais – Sutaikinimo ir Ligonių patepimo – mažinama Bažnyčios narių kančia ir

¹ Plg. Luis Gonzalez-Carvajal. *Toks yra mūsų tikėjimas*. Vilnius, 2001. P. 183.

² Plg. Konstitucija apie šventąją liturgiją. *Sacrosanctum Concilium*, 60.

³ Ten pat, 59.

nuplaunamos jų kaltės. Pagaliau yra Šventimų ir Santuokos, tarnavimo tikinčiųjų bendruomenei bei pasiuntinybės sakramentai. Matome, kad visi sakramentai liečia konkrečias Bažnyčios gyvenimo sritis. Per juos Bažnyčia niekada nepristigs malonės ir iš Dievo kylančio šventumo.

Be to, sakramentai yra Dievo garbinimas. Per juos parodomi mūsų labai atlikti išganingi Dievo darbai. Bažnyčia, tikinčiųjų susirinkimas dėkoja Viešpačiui už juos ir Jį šlovina. Prisiminti, apmąstyti Dievo darbus, kuriuos vaizduoja sakramentai, per jų apeigas garbinti, šlovinti, maldauti, dėkoti savo Dievui – tai Bažnyčiai yra šventė. Todėl Bažnyčia visus sakramentus *švenčia*⁴. Šiam vyksmui pridera kitokia nei įprasta atmosfera, iškilmingumas, simboliai, viskas, kas padėtų įvykti susitikimui tarp žmogaus ir jo Dievo; juk šis susitikimas – krikščioniškojo gyvenimo pagrindas. Sakramentinio gyvenimo tikslas yra ne juos priimti, bet jų dėka patirti bendrystę su Viešpačiu. Katalikų Bažnyčios katekizme sakoma: „Sakramentų šventimo apeigos yra Dievo vaikų susitikimas su savo Tėvu Kristuje ir Šventojoje Dvasioje; tas susitikimas vyksta kaip dialogas veiksmais ir žodžiais.“⁵ Čia svarbus ir sąmoningas bei aktyvus tikinčiųjų dalyvavimas sakramentų teikimo apeigose. Žmogus – ne vien dvasinė, bet ir fizinė būtybė, tad aktyviai dalyvauti apeigose gali įvairiais būdais bei formomis: atsakymais, giesmėmis, klūpėjimu, stovėjimu, atnašų nešimu ir pan. Visi šie veiksmai išreiškia vidinį žmogaus nusiteikimą susitikti su Viešpačiu ir Jį pagarbinti.

Tačiau viskas bus tik forma ir išorė, jei širdies gelmėje, mūsų viduje, nekirbės *troškimas* gyventi tuo Slėpiniu, kurį dengia sakramentinė tikrovė. Sakramentų teologija sako, kad jei dėl rimtų priežasčių žmogus negali priimti sakramentų, tai gauti sakramentinei malonei pakanka stipraus troškimo. Pavyzdžiui, žmonės, kurie dėl kokių nors aplinkybių negali priimti Eucharistijos, jos trokšdami patiria gilesnę bendrystę su Jėzumi nei tie, kurie paviršutiniškai ar abejingai priima Komuniją. Tad kalbama apie patį tikriausią, kontempliatyvų būdą gyventi sakramentais. Kontempliaciją dažnai suprantame neteisingai, manome, kad ji skirta vien griežtos klauzūros vienuolynams. Tokia nuomonė iš esmės klaidinga, nes jau šv. Teresė Avilietė, Bažnyčios mokytoja, savo veikale *Vidinė pilis* teigė, kad kontempliacija yra būtina *visiems* krikščionims. Krikščioniškoji kontempliacija tikrai nėra kažkoks jausmų antplūdis, saldus transas, nugrimzdimas į save, bet pirmiausia mylintis, visą esybę persmelkiantis Tėvo žvilgsnis, Dievo šviesa, pasklidusi mūsų dvasioje ir ją skatinanti su meile žvelgti į Dievo Slėpinį ir Jo darbus. Tokia kontempliacija visuomet yra Šventosios Dvasios veikimo mumyse vaisius, nepelnyta, dykai duodama dovana. Tik tuomet galime kalbėti apie tikrą Tėvo ir Jo vaiko susitikimo kultūrą, o kontempliatyviai išgyventi sakramentai tampa erdve, kurioje jis gali įvykti.

Taip pat tikėjimas yra sąlyga, kad šis susitikimas įvyktų ir būtų vaisingas. Laiške žydams sakoma: „Be tikėjimo neįmanoma patikti Dievui. Kas artinasi prie Dievo, tam būtina tikėti, kad jis yra ir kad jo ieškantiems atsilygina“ (Žyd 11, 6). Sakramentai savo ženklais bei simboliais kreipiasi į mus ir kviečia žengti tikėjimo žingsnį. Sakramentų ženklai (ostija, patepimai, vanduo) verčia mus tikėti Tuo, kas

⁴ Lotyniškas žodis *celebrare*, kuris taikomas bažnytiniuose tekstuose sakramentų apeigoms žymėti, reiškia „švęsti“, „būriuotis“, „iškilmingai minėti“, „dažnai daryti“.

⁵ § 1153.

slypi už jų. Čia reikalingas žymusis Sioreno Kirkegoro skelbtas „tikėjimo šuolis“, perėjimas nuo regimo prie neregimo. Todėl negalima kaltinti tų, kurie nenori dalyvauti sakramentų apeigose, nes jų tikėjimas paprasčiausiai dar nepabudo. Be tikėjimo vargu ar gali sakramentai būti naudingi mūsų gyvenimui. Tuomet jie tėra vien negyvos ir nieko nesakančios apeigos bei ritualai.

Sakramentai yra sandoros tarp Dievo ir Bažnyčios ženklas. Tad kad ir kokia pasyvi, abejinga, inertiška būtų sakramentus švenčianti bendruomenė, Viešpats vis vien atsiliepia į Bažnyčios maldą, tesi savo pažadus ir lieka ištikimas. Per amžius išnešiotas Bažnyčios tikėjimas skelbia, kad sakramentuose veikia nukryžiuotas ir prisikėlęs Kristus, Jį gali susitikti ir iš Jo pasisemti malonės kiekvienas trokštantis gyvenimo apstybės žmogus. Šis Bažnyčios tikėjimas yra pirmesnis už asmeninį tikėjimą, kurį gauname būtent iš Bažnyčios. Jeigu kunigui arba sakramentus švenčiančiai bendruomenei pristinga tikėjimo, tuomet, kaip sako šv. Tomas Akvinitis, Bažnyčios tikėjimas papildo tai, ko trūksta. Pasak šio autoriaus, „sakramentas yra veiksmingas ne dėl jį teikiančio ar gaunančio žmogaus teisumo, bet Dievo galybe“, tačiau jeigu jo teikėjai, gavėjai nesukuria maldos, šventės bei tikėjimo atmosferos, tada ir Bažnyčios, ir atskirų jos narių gyvenimas yra nuskurdinamas. Tuomet malonei nepavyksta pakankamai nuveikti, pasiekti tiek, kiek ji galėtų padaryti žmonių širdyse.

Sena Bažnyčios tiesa byloja, kad sakramentai *būtinai* išganymui, vienybei su Kristumi. Be sakramentų netenkame pagrindo, kuriuo remdamiesi einame gyvenimo keliu į amžinybę. Sakramentai padeda mums paspartinti žingsnį ir ne taip greitai pavargti savojoje kelionėje. Taip pat be sakramentinės praktikos Dievo atvaizdas ilgainiui mumyse pradeda blukti, o ir pati krikščionybė netenka esminės savo turinio dalies.

Sakramentų svarbą galėsime tinkamai įvertinti tik iš dangaus perspektyvos. Juk jie pažymi mus amžinajam gyvenimui. Apreiškime Jonui skaitome, kad dangiškosios Jeruzalės gyventojų kaktos bus paženklintos Gyvojo Dievo antspaudu⁶. Pasiekę dangaus šlovę turėsime „žymę“, kurios niekas – skausmingi ar džiaugsmingi gyvenimo įvykiai – negalėjo nutrinti. Nors kiekvienas sakramentas suteikia vaisių mūsų amžinybei, tačiau tokį neišdildomą pėdsaką palieka tik trys iš jų – Krikštas, Sutvirtinimas ir Šventimai. Šių sakramentų savo gyvenime nebekartojame, bet iš jų kylanti malonė gali mus nuolatos gaivinti. Blieka su tikėjimu leisti Viešpačiui veikti mūsų širdyje.

⁶ Plg. Apr 7, 2–3.